

Erken Çocukluk Eğitimi ve Sürdürülebilir Kalkınma: Resimli Öykü Kitapları Üzerine Bir Değerlendirme

Early Childhood Education and Sustainable Development: An Evaluation of Picture Storybooks

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, erken çocukluk eğitiminde kullanılan resimli öykü kitaplarında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından belirlenen 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının ne sıklıkta yer aldığını belirlemektir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen “Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve Hedefleri Formu” aracılığıyla toplanmıştır. Çalışma kapsamında erken çocukluk eğitiminde kullanılan 64 resimli öykü kitabı, Birleşmiş Milletlerin belirlediği 17 sürdürülebilir kalkınma amacı doğrultusunda içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Araştırma sonucunda, kitaplarda en fazla yer verilen amacın Nitelikli Eğitim olduğu; bunu Sağlık ve Kaliteli Yaşam, Karasal Yaşam, Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar, Sorumlu Üretim ve Tüketim ile İklim Eylemi amaçlarının izlediği belirlenmiştir. Bulgular, kitapların daha çok insan odaklı sosyal gelişim ve çevre koruma temaları etrafında şekillendiğini göstermektedir. Buna karşılık; Eşitsizliklerin Azaltılması, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Temiz Su ve Sanitasyon, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Açlığa Son, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme ile Erişilebilir ve Temiz Enerji gibi ekonomik sürdürülebilirlik boyutlarına kitaplarda daha az yer verilmiştir. En az yer alan küresel amacın ise Yoksulluğa Son olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, çocuk kitaplarında sürdürülebilirliğin yalnızca çevresel ve toplumsal yönleriyle değil, ekonomik ve teknolojik sürdürülebilirlik boyutlarıyla da dengeli biçimde temsil edilmesi önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, yazar, editör ve illüstratörlerin az temsil edilen amaçlara yönelik yeni öyküler üretmeleri; kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimlerin ise sürdürülebilir kalkınma bilincini artırmaya yönelik politikalar geliştirmeleri önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir kalkınma amaçları, resimli çocuk kitapları

ABSTRACT

The aim of this study is to determine how frequently the Sustainable Development Goals (SDGs) defined by the United Nations Development Programme (UNDP) for the 2030 Agenda are represented in picture storybooks used in early childhood education. The study employed a qualitative research design, and data were collected using the “Sustainable Development Goals and Targets Form” developed by the researcher. A total of 64 picture storybooks used in early childhood education were analyzed through content analysis based on the 17 Sustainable Development Goals identified by the United Nations. The findings revealed that the most frequently represented goal in the books was Quality Education, followed by Good Health and Well-being, Life on Land, Peace, Justice and Strong Institutions, Responsible Consumption and Production, and Climate Action. The results indicate that the books predominantly emphasize themes related to human-centered social development and environmental protection. In contrast, goals associated with the economic dimension of sustainability, such as Reduced Inequalities, Sustainable Cities and Communities, Clean Water and Sanitation, Gender Equality, Zero Hunger, Industry, Innovation and Infrastructure, Decent Work and Economic Growth, and Affordable and Clean Energy, were represented less frequently. The least represented global goal was found to be No Poverty. In conclusion, it is important for children’s books to represent sustainability not only through its environmental and social aspects but also through its economic and technological dimensions in a balanced manner. Accordingly, it is recommended that authors, editors, and illustrators create new stories that address underrepresented goals, and that public institutions, non-governmental organizations, and local administrations develop policies aimed at increasing awareness of sustainable development.

Keywords: sustainable development, Sustainable Development Goals (SDGs), picture storybooks

GİRİŞ

Sürdürülebilir kalkınma, günümüz dünyasında ekonomik, çevresel ve toplumsal boyutlarıyla ele alınması gereken bütüncül bir yaklaşım olarak kabul edilmektedir. Bu hedeflerin erken yaşlardan itibaren çocuklara kazandırılması ise uzun vadeli davranış değişikliklerinin oluşması açısından kritik bir öneme sahiptir. Literatürde, sürdürülebilirlik bilincinin temellerinin okul öncesi dönemde atıldığını ve erken yaş deneyimlerinin bireylerin çevreye ve topluma yönelik tutumlarını belirlediğini gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Davis, 2015; Elliott & McCrea, 2016).

Erken çocukluk eğitiminde kullanılan materyaller, özellikle de resimli öykü kitapları, çocukların bilişsel ve duyuşsal gelişiminde güçlü birer araç olarak görülmektedir. Öykü kitapları aracılığıyla çocuklar soyut kavramları somutlaştırabilmekte, toplumsal değerleri, çevresel duyarlılığı ve günlük yaşam pratiklerini modelleyebilmektedir

Elçin Geniş¹
Cevat Eker²

How to Cite This Article

Geniş, E. & Eker, C. (2025).
“Erken Çocukluk Eğitimi ve
Sürdürülebilir Kalkınma: Resimli
Öykü Kitapları Üzerine Bir
Değerlendirme”, International
Academic Social Resources
Journal, (e-ISSN: 2636-7637),
Vol:10, Issue:6; pp:650-661.
DOI:
<https://doi.org/10.5281/zenodo.18078225>

Arrival: 28 November 2025
Published: 28 December 2025

Academic Social Resources
Journal is licensed under a
Creative Commons Attribution-
NonCommercial 4.0 International
License.

¹ Uzm. Öğretmen, Zonguldak, Türkiye.

² Doç. Dr., BEUN, Ereğli Eğitim Fakültesi, Zonguldak, Türkiye.

(Eker & Eroğlu,2024;Isbell et al., 2004). Son yıllarda, sürdürülebilirlik temalarının çocuk kitaplarında nasıl temsil edildiğine yönelik çalışmalar artmış; ancak bu temsilin kapsamı ve SKA'ların hangi boyutlarının öne çıktığı konusunda farklı bulgular elde edilmiştir (Hachem, 2020; Inoue et al., 2021). Genel olarak araştırmalar, çevresel sürdürülebilirlik temalarının daha görünür olduğunu, buna karşın ekonomik sürdürülebilirliğe ilişkin temsillerin sınırlı kaldığını göstermektedir (Barrett et al., 2022).

Çocuklar için hazırlanan kitaplar genel anlamda resimli kitaplardır. Resimli kitaplar, içinde barındırdıkları görsel unsurlar aracılığıyla anlatılanların anlamlandırılmasında aktif rol oynayan, anlatılanların somutlaştırılıp sezinlenmesini sağlayan eserlerdir (Eker& Kılav,2022).Bu bağlamda, resimli öykü kitaplarının sürdürülebilir kalkınma amaçlarını ne ölçüde yansıttığını belirlemek, çocuklara sunulan öğrenme içeriğinin niteliğini değerlendirmek açısından önemlidir. Okul öncesi dönemde sıkça kullanılan kitapların hangi SKA maddelerine ağırlık verdiğini bilmek, hem erken çocukluk eğitimi politikalarının hem de çocuk edebiyatı alanının gelişimine katkı sağlayabilir. Ayrıca sürdürülebilirliğin yalnızca çevresel değil, toplumsal ve ekonomik boyutlarının da erken yaşlarda dengeli biçimde ele alınması gerektiği vurgulanmaktadır (UNESCO, 2017).

Çocukların keşfetmek ve öğrenmek için doğal bir eğilimleri vardır. Öğrenme çok erken yaşlarda başlar ve hayat boyu devam eder (MEB, 2013).Bu doğrultuda yürütülen bu araştırma, erken çocukluk eğitiminde kullanılan resimli öykü kitaplarında 17 Sürdürülebilir Kalkınma Amacının ne ölçüde ve hangi sıklıkta temsil edildiğini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmadan elde edilen bulgular, özellikle Nitelikli Eğitim, Sağlık ve Kaliteli Yaşam, Karasal Yaşam, Barış-Adalet ve Güçlü Kurumlar, Sorumlu Üretim ve Tüketim ile İklim Eylemi gibi sosyal ve çevresel odaklı amaçların daha sık işlendiğini; buna karşılık ekonomik ve teknolojik sürdürülebilirlik boyutlarının daha az yer bulduğunu ortaya koyarak literatüre önemli katkılar sunmaktadır. Bu yönüyle araştırma, hem çocuk edebiyatı üreticilerine hem de eğitim politikası geliştiren kurumlara yol gösterici niteliktedir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, erken çocukluk eğitiminde kullanılan resimli öykü kitaplarının, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (United Nations Development Programme- UNDP) tarafından belirlenen 2030 sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ne sıklıkta yer aldığını tespit etmek ve belirlenen amaçlar doğrultusunda hikâye kitaplarının önemine dikkat çekmek amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışmada verilerin elde edilmesinde nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizinde Merriam (2009)'un belirlediği aşamalar kullanılmıştır bu aşamalar;

- ✓ Uygun dokümanları bulma,
- ✓ Dokümanların orijinalliğini kontrol etme,
- ✓ Kodlama ve kataloglama konusunda bir sistematik oluşturma
- ✓ Veri analizi yapma (içerik analizi yapma).

Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi uygulanmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2016)'e göre betimsel analizde elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. BM tarafından yayınlanan sürdürülebilir kalkınmaya dair 17 küresel amaç incelediğimiz kitaplardaki cümlelerde doğrudan ya da örtük olarak yer alma durumu incelenip belirlenmiştir. Ardından belirlenen ifadeler ilgili küresel amacın başlığının altında yorumlanmıştır.

Araştırmanın Veri Kaynağı

Araştırmanın veri kaynağını okul öncesi dönem çocukları için hazırlanan resimli çocuk kitapları oluşturmaktadır. Resimli çocuk kitaplarının sayısının fazla olması nedeniyle araştırma ve örneklemine üstesinden gelinebilmesi için sınırlılığa gidilmiştir. Araştırmanın örneklemine uygun örneklem doğrultusunda araştırmacının kitaplığında bulunan 43 kitap oluşturmıştır. Araştırma sonuçlarında oluşabilecek yanlılığı önlemek adına örnekleme Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Eğitimi'nde çalışan bir öğretim üyesinin kitaplığında bulunan 27 kitap da dâhil edilmiştir. Bu iki kitaplıkta yer alan kitapların 5 tanesi kesiştiği, 1 tanesinde de metin bulunmadığı için örneklemden çıkarılmıştır. Bunların sonucunda toplamda 64 kitap araştırmanın örneklemine oluşturmıştır. Çocuk kitaplarının küresel amaçları kazandırmaya uygun olup olmadığı ortaya konmuştur. Araştırmada aşağıda isimleri yer alan resimli öykü kitapları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Çalışma Kapsamında İncelenen Kitaplar

Ateş Böceği Sözü	Can Dostlar	Kuşlara Fısıldayan Kız	Sevgi Kadar Tatlı
Ayşe'nin Bulut Projesi	Can Leo Okulda	Küçük Kaplumbağa	Sınırlarım ve Sırlarım
Aksi Kuş	Cebimdeki Mandalina Ağaçları	Küçük Elma Ağacı	Sihirli Senfoni
Arkadaşım Nina	Ceviz Fidanı	Mamba Yollarda	Suzette
Acayip Bi İcat	Çocuklara Mektuplar	Mandalina'nın Rüyası	Sürpriz Konuk
Acıkmadım ki	Değnek Adam	Merhaba Kendim	Tavşanın Yuvası
Balköpüğü ile Tatlı Bir Macera	Duyamamak Böyle Bir şey	Mert'in Reçelli Ekmeği	Utangaç Ayı Monti
Balyanaklar İçin Mahremiyet Kitabı	Down Sendromlu bir Arkadaşım Var	Minik Diyetisyenler İş Başında	Uyurgezer Fil
Ben de Disleksi Var	Farklı Ama Aynı	Muhteşem Çevreciler	Üç Kayıp Tohum ve Var Olma Hikayeleri
Benedict ve Arıların İşbirliği	Elmalı Turta Deyip Geçme	Papuduk ile Süslü Kral	Veli Nereye Gitti...
Benim Peygamber'im Sağlıklı Yaşamayı Çok Severdi.	Evde Hayat Var	Peti'nin Deniz Yolculuğu	Yalnız Kalan Elma Ağacı
Binbir Meyveli Ağaç	Gezgin Su Damlası Macera Peşinde	Profesör Hamsi ve Çevre Dostları	Yapabilirim
Biri, Diğeri, Öteki, Beriki	İyilik Halleri	Renkli Yumurtalar	Yetiş Kaplan
Bir Kedi Öyküsü	Karcan ile Mercan	Renk Cüceleri	Yeşil Sahanın Özgür Kızı
Bulutların Arasından	Kardeşim Otizimli	Sağlıklı Günler	Yürtüyen Ağaç
Büyük Boz Ayının Mağarası	Kabuğuna Sığmayan Yengeç	Sakin Sokak'ın Gürültücü Sakinleri	Zoe Zor Öğreniyor

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Verilerin Toplanması ve analizi

Verilerin toplanması ve analiz edilmesinde BM tarafından yayınlanan sürdürülebilir kalkınmaya dair 17 amaç ve alt hedefleri orijinal halinin tamamı yazılarak bir içerik değerlendirme formu oluşturulmuştur. Formun başlık kısmında kitabın adı yer almaktadır. Orijinalliği bandrol kontrolü yapılarak kontrol edilip listelenen kitaplar Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları doğrultusunda hazırlanan forma küresel amaçlara göre “var/yok” olarak işaretlenmiştir. Oluşturulan form Eğitim bilimleri alanında uzman bir akademisyene inceletirilerek son hâlini almıştır. Ardından listelenen eserler, araştırmacılar tarafından okunarak belirlenen küresel amaçların kitaplarda nasıl ve ne oranda yer aldığı tespit edilmiştir. Tespit edilen ifadeler üzerinde araştırmacılar tarafından görüş birliği sağlanmıştır. Eserlerde alıntılanan ifadelerin küresel amaçları yansıtıp yansıtmadığına dair, Okul Öncesi Öğretmenliği alan uzmanları ile değerlendirmeler yapılmış ve doğruluğu test edilmiştir. Değerlendirme sonucunda seçilen cümlelerin amaçlarla ilgili olduğuna karar verilen ifadeler bulgular kısmında yer verilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Araştırmada yer alan küresel amaçlar ile ilgili ifadeleri sayısı ve yüzdelik dilimi Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının Resimli Öykü Kitaplarında Yer Alma Düzeyine İlişkin Bulgular

	SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI																	
	1.Yoksulluğa Son	2.Açlığa Son	3.Sağlık ve Kaliteli Yaşam	4.Nitelikli Eğitim	5.Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	6.Temiz Su ve Sanitasyon	7.Erişilebilir ve Temiz Enerji	8.İnsana Yakıyır İş ve Ekonomik Büyüme	9.Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	10.Eşitsizliklerin Azaltılması	11.Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	12.Sorumlu Üretim ve Tüketim	13.İklim Eylemi	14.Sıdaki Yaşam	15.Karasal Yaşam	16.Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar	17.Amaçlar için Ortaklıklar	TOPLAM
KİTAP ADLARI																		
Ateş Böceği Sözü		13	97	102	2	2		2		25	6	9	7		23	83	11	382
Ayşe'nin Bulut Projesi	1	4	34	72		80	13		22	6	30	37	107	11	57		5	479
Aksi Kuş		6	3	1									1		4	5	4	24
Arkadaşım Nina		3		7		3				6	5	1	2		2			29
Acayip Bi İcat			4	28					21			3						56
Acıkmadım ki		16	3	5							1	12				7	5	49
Balköpüğü ile Tatlı Bir Macera			3	2		1			1	5	2				1			15
Balyanıklar İçin Mahremiyet Kitabı			4	13						2						12		31
Ben de Disleksi Var			7	28					2	8	4					1	3	53
Benedict ve Arıların İşbirliği		12	7	8				3				4			1	4	1	40
Benim Peygamber'im Sağlıklı Yaşamayı Çok	1	1	10	6	3	1				5		2				5		34
Binbir Meyveli Ağaç		6	12	9		5					3	7	5	8	10	1	2	68
Biri, Diğeri, Öteki, Beriki			35	39						11	8	1	15		42	9	1	161
Bir Kedi Öyküsü			64	54	3				2	20	38	12	1		36	25	3	258
Bulutların Arasından			20	29	8			1		1	7		6	1	14	1		88
Büyük Boz Ayının Mağarası			9	3							16	11			12		7	58
Can Dostlar		1	2	1						5	2		6		2	1		20
Can Leo Okulda			29	70						58	3					9	15	184
Cebimdeki Mandalına Ağaçları		15	57	49	13			1		12		4	24		29			204
Ceviz Fidanı			23	17					8			8			15	6	2	79
Çocuklara Mektuplar		1	17	61		6			2	4	1	17	74	5	40	2	33	263
Değnek Adam	1		9	3						10	10	1	5	2	15	12	3	71
Duyamamak Böyle Bir şey			32	55	1			4	8	56	4					9	3	172
Down Sendromlu bir Arkadaşım Var			1	19						7	3					3		33
Farklı Ama Aynı		1		1				2		7	2	4	1		6			24
Elmalı Turta Devip Geçme		6	9	47	2		1					47	6		44	1	4	167
Evde Hayat Var		6	46	23	6			1	1	11	10	7	2	3	6	20	5	147
Gezgin Su Damlası Macera Peşinde		7	59	10		42	2	4	1		3	31	29	13	42	9	3	255
İyilik Halleri	3	9	2	4						2						1	4	25
Karcan ile Mercan	2	1	2	6						1	4		16	3	11	1	3	50
Kardeşim Otizimli			30	25						29	1	1			5	6	6	103
Kabuğuna Sığmayan Yengeç			40	20									11	29		7	12	119
Kuşlara Fısıldayan Kız			61	52	1	1		1		3	32	36	11	43	36	14	22	313
Küçük Kaplumbağa		1	22	25						4	2	3	5	26	20	4	3	115
Küçük Elma Ağacı		29	2	12		13	1					21	36		37	1	2	154
Mamba Yollarda		1	4	18						8	6		1	3	10	10	2	63
Mandalina'nın Rüyası			70	19		5			1			11	7		30	41	13	197
Merhaba Kendim		4	17	28	2	30				7		1	19	7	40	4	4	163
Mert'in Recelli Ekmeği		11	21	21	14	2					1	13				3	2	88
Minik Diyetisyenler İş Başında		17	8	27	3					3	3	6	1			4	5	77
Muhteşem Çevreciler		3	15	18		8	6				14	50	29	7	26	3	9	188
Papuduk ile Süslü Kral		1	51	37	1			1		3	11	18	3		44	29	5	204
Peti'nin Deniz Yolculuğu			7	12		1					2	16	1	13	1	1	4	58
Profesör Hamsi ve Çevre Dostları			10	17	1				3		1	15	4	13	1		13	78
Renkli Yumurtalar			14	33	2					16	2					21	2	90
Renk Cüceleri	2	2	78	65	1	7	17	31	27	35	33	48	15		26	51	11	449
Sağlıklı Günler	2	22	72	27				7	4	7	6	30	3		28	12	10	230
Sakin Sokak'ın Gürültücü Sakinleri		6	46	23	6			1	1	11	10	7	2	3	6	20	5	147
Sevgi Kadar Tatlı		5	57	63						2	4	11				28	20	190
Sınırlarım ve Sırlarım		4	49	42	17			2		4	2				6	17	2	145
Sihirli Senfoni		1	56	43				7		3	49	11	18		27	1	24	240
Suzette			47	48	1	7				2	1	1	1	1	24	12	36	181
Sürpriz Konuk	2	7	6	19							2	27	6		4	2	10	85
Tavşanın Yuvası			25	21									29		43	5	5	128
Utangaç Ayı Monti		5	44	50								3			52	12	2	168
Uyurgezer Fil	1		35	18				7		1	33	8	1	1	27	10	7	149
Üç Kayıp Tohum ve Var Olma Hikayeleri	1	22	1	4		8					1	17	22	4	30		3	113
Veli Nereye Gitti...			36	36	13			12	3	9					2	1	4	116
Yalnız Kalan Elma Ağacı		16	8	33		4	5				3		21		44	6	6	146
Yapabilirim			43	33					6	34	5		1			1		123
Yetiş Kaplan	1	3	67	49				1		10	6	6	2		3	92	12	252
Yeşil Sahanın Özgür Kızı		4	15	32	20	1				10	7	4					1	94
Yürüyen Ağaç		3	120	42		12	1	2	2	2	34	2	27		70	4	3	324
Zoe Zor Öğreniyor			43	64	5				1	24	5	3				16	2	163
TOPLAM (f)	17	275	1820	1848	125	239	46	90	116	489	438	587	583	196	1054	665	384	8994
(%)	0,19	3,06	20,24	20,55	1,39	2,66	0,51	1,00	1,29	5,44	4,87	6,53	6,48	2,18	11,72	7,39	4,27	

1. Yoksulluğa Son: Yoksulluğun tüm biçimlerini her yerde sona erdirmek.

Araştırmamızda öykü kitaplarında en az işlenen küresel amaç olduğu tespit edilmiştir. (f=17). Tabloda da görüldüğü gibi incelediğimiz 64 öykünün, 53'ünde bu amaca rastlanılmamıştır. Örnek ifadeler şu şekildedir:

Örneğin *İyilik Halleri ile Karcan ve Mercan* öykülerinde yoksulluğa son amacı “*Ne çorbası varmış ne de yemeği.*” (s.8). “*Suların içinde kalan yuvalarına üzüntüyle bakmaya başladılar. Artık yuvaları yoktu.*” (s.16). *Değnek Adam* öyküsünde “*Noel Baba’nın hediyeleri dağıtmasına yardım etti, uyuyan kızın ve oğlanın hediyelerini bıraktılar.*” (s.25). Noel Baba’nın hediyeleri ihtiyaç sahiplerine ulaştırması, yoksulluğa ve herkesin mutluluk hakkına dikkat çeken bir örnektir.

2. Açlığa Son: Açlığı bitirmek, gıda güvenliği ve iyi beslenmeye ulaşmak ve sürdürülebilir tarımı destelemek.

Açlığa son amacının yer alma sıklığı (f=275) olarak tespit edilmiştir. 64 Öykünün 26'sında yer almamaktadır. Bu amaç “*Küçük Elma Ağacı ve Üç Kayıp Tohum ve Var Olma Hikâyeleri*” kitaplarında diğerlerine göre daha yoğun bulunmaktadır. Örnek ifadeler şu şekildedir:

Acıkmadım ki öyküsünde “*Timsah, Onları yemeyecek misin? diye sordu. “Ayı, Birazını ben alsam, olur mu? dedi. Nefis! diye mırıldandı kurt.*” (s.13-21). Hayvanlar yiyecek paylaşımı hakkında fikirlerini belirtmektedir. Ayının yalnızca ihtiyacı kadarını almak istemesi, adil ve eşit gıda paylaşımının yanı sıra ihtiyaçlar doğrultusunda hareket etmenin önemini vurgulamaktadır. *Benedict ve Arıların İşbirliği* öyküsünde “*Benedict’in kahvaltısı bal yokken eskisi gibi değildi*” (s.12). denilerek yetersiz beslenmenin ortadan kaldırılarak iyi beslenmeye dikkat çekilmesi; *Cebimdeki Mandalina Ağaçları ile Elmalı Turta Deyip Geçme* isimli öykülerde, “*Siz sadece çekirdek mi sandınız bunları? Saklı onların içinde koocaman mandalina ağaçları.*” (30). “*En lezzetli turta, her şeyini kendin yetiştirip ellerinle yaptığındır!*” (s.25). İfadelerinde, gelecek nesillerin gıda ihtiyacının karşılanabilmesi için sürdürülebilir gıda üretiminin, dayanıklı tarım uygulamalarının ve toprak sağlığının korunmasının kritik öneme sahip olduğu; küçük çiftçilerin desteklenmesinin ise sürdürülebilirliğin uzun vadede devamına katkı sağladığı mesajı iletilmektedir.

3. Sağlık ve Kaliteli Yaşam : Sağlıklı ve kaliteli yaşamı her yaşta güvence altına almak.

Öykü kitaplarında ikinci en sık (f=1820) geçen : “Sağlık ve Kaliteli Yaşam” amacıdır. Buna karşılık incelediğimiz 64 kitabın sadece 2'sinde bu amaç yer almamaktadır. *Yürüyen Ağaç* (120), *Ateş Böceği Sözü* (97), *Sağlıklı Günler* (72) ve *Mandalina'nın Rüyası* (70) gibi bazı öykülerde sağlık ve kaliteli yaşam amacının daha sık yer aldığı tespit edilmiştir.

Örneğin *Evde Hayat Var ile Sağlıklı Günler* öykülerinde sağlık ve kaliteli yaşam amacı “*Eve kapandık, eve kapanmalıyız, deyip durmaları doğru mu? Sanki evde olmak kötü bir şey gibi hissettiriyor haberler.*” (s.4). “*Rengi maviye dönmüştü ve sürekli öksürüyordu.*” (s.6). “*Köye gitmeden önce Tanju'yu doktora götürmeye karar verdiler.*” (s.6). “*Doktor Tanju'yu muayene etti.*” (s.7). “*Sonra da Tanju'nun hastalığının sağlıksız beslenmeden kaynaklandığını söyledi.*” (s.7). şeklinde ifade edilmiştir.

Yukarıdaki iletilerde; pandemi gibi kriz dönemlerinde haberlerin ruhsal sağlık, stres yönetimi, aile içi dayanışmanın önemi zihinsel sağlık ve iyi oluş vurgusu iletilmiştir. Böylece SKA'ların sadece ekonomik boyutu değil, psikolojik, eğitsel ve insan odaklı duygusal yönlerine de vurgu yapılmaktadır. Yine Tanju karakteri üzerinden, hastalıkların önlenmesinde sağlıklı beslenme ve yaşam tarzının önemi ile sağlık hizmetlerine erişim gibi konularına dikkat çekilmiştir.

4. Nitelikli Eğitim: Kapsayıcı ve hakkaniyete dayanan nitelikli eğitimi sağlamak ve herkes için yaşam fırsatlarını teşvik etmek.

Tablo 2'de, araştırmamızda en sık (f=1848) yer alan amaç 4.amaç olan “Nitelikli Eğitim” amacıdır. Bütün örneklemde yer almaktadır. *Ateş Böceği Sözü* (102), *Ayşe'nin Bulut Projesi* (72), *Can Leo Okulda* (70) ve *Renk Cüceleri* (65) öykülerinde daha sık yer aldığı tespit edilmiştir.

Örneğin, *Ayşe'nin Bulut Projesi*, *Bende Disleksi Var*, *Can Leo Okulda* ve *Minik Diyetisyenler İş Başında* öykülerinde Nitelikli Eğitim amacı, “*Dünya zaten bir bulut fabrikasıdır. Size sadece onu dengeli çalıştırmak kalıyor.*” (s.64). “*Bu yıl okulda okumayı ve yazmayı öğreneceğim. Aslında çok eğlenceli olacağından eminim!*” (s.4). “*Can Leo'nun sınıf öğretmenini onun her şeyi öğrenebileceğine güvenir ve inanır. Onun sınıf içinde kaynaşmasına yardım eder.*” (s.27). “*Her zaman yeni oyunlar bulur, buldukları oyunları da kendilerine göre değiştirir, yepyeni bir oyun haline getirirlerdi.*” (s.9). şeklinde sunulmuştur.

Araştırmamızda yukarıda alıntılanan içeriklerde; çevreye duyarlı bireyler yetiştirilmesi, sürdürülebilirlik bilincinin erken yaşta kazandırılması, örgün eğitime erişim ve eğitimin birey üzerindeki motive edici etkisi ele alınmaktadır. Ayrıca kapsayıcılık, eşit eğitim hakkı ve gelişmekte olan ülkelerde nitelikli öğretmen arzının artırılmasına yönelik iletilerin yoğun biçimde aktarıldığı görülmektedir. Çocukların oyun ve deneyim yoluyla öğrenmesine dikkat çekilirken, öğrenmenin yaşamın doğal bir parçası hâline getirilmesiyle yaşam boyu öğrenme anlayışı ön plana

çıkarılmaktadır. Bunun yanı sıra, 21. yüzyıl becerileri olarak nitelenen yaratıcılık, iş birliği ve inovasyon konularında farkındalık kazandırmayı amaçlayan içerikler, nitelikli eğitimin özünü yansıtmayı açısından önemli örnekler sunmaktadır.

5. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak ve tüm kadınlar ile kız çocuklarının güçlenmesi.

Öykü kitaplarında az yer alan (f=125) amaçlardan birisi de Toplumsal cinsiyet eşitliği amacıdır. 64 öykünün 42'sinde bu amaca rastlanılmamıştır. *Yeşil Sahanın Özgür Kızı* (20) ve *Sınırlarım ve Sırlarım* (17) öykülerinde diğerlerine göre daha yoğun bulunmaktadır. Örnek ifadeler aşağıdaki gibidir:

Örneğin, *Yeşil Sahanın Özgür Kızı* ile *Sınırlarım ve Sırlarım* öykülerinde toplumsal cinsiyet eşitliği amacına yönelik ifadeler şöyledir: “Özgüür, nerede benim prensesiim?” “Babaaa hani anlaşıştık, bana prenses demeyecektin?” “Neden kızım, prenses olmak kötü bir şey mi?” “Kötü olmayabilir ama ben prenses olmak istemiyorum, hakem olmak istiyorum!” (s.3-4). İfadesinde, Özgür’ün, kendi kimliğini tanımlama hakkına sahip çıkarak, cinsiyet rolleri üzerinden toplumsal kalıplara karşı geldiğini görmekteyiz. Bu tür metinler küçük yaştan itibaren çocukların ailesiyle kurduğu sağlıklı iletişimin kız çocuklarına her alanda eşit fırsatlar sunulmasına dikkat çekmektedir. “Efe: Babacığım bugün benim için göz yumurta yapar mısın dedi ve hep birlikte kahvaltayı hazırlamaya devam ettiler.” (s.5).

6. Temiz Su ve Sanitasyon: Herkes için erişilebilir su ve atık su hizmetlerini ve sürdürülebilir su yönetimini güvence altına almak.

Öykü kitaplarında işlenen amaçlardan birisi Temiz Su ve Sanitasyon (f=239) olarak tespit edilmiştir. 64 Öykünün 43’ünde yer almamaktadır. Bu amaç *Ayşe’nin Bulut Projesi*(80), *Gezgin Su Damlası Macera Peşinde* (42) ve *Merhaba Kendim* (30) öykülerinde daha yoğun bulunmaktadır. Kalan iletiler 18 öyküye yayılmıştır. Bu üç öyküde yer alan, örnek ifadeler şu şekildedir:

“Tabii daha da kötüsü, zaten çok az olan içme suyu kaynaklarının deniz suyunun altında kalması, bu da tatlı suyun tuzlu suyla karışıp içilmez hale gelmesidir. Bu süreç sonunda susuz kalacak milyonlarca insan, yüksek bölgelere göç etmek zorunda kalabilir. Dünya’da büyük bir susuzluk baş gösterebilir.” (s.51). “Bir avuç dolusu suyu içtim ve artık gidebilirim.” “Şalelede şarıldayan, nehirlerde şakırdayan SU!” “Sen olmasan biz nasıl hayatta kalırız?” “Su Doğaya can vermiş, ilkbahar gelmişti sonunda!” “Bir kedicik çimenlerin arasında içmek için su aradı.” (11-25). “Su konuşacak gibi oldu ama vazgeçti sonra. ‘keşke su olmasaydım’... diyebildi fısıltıyla. Su neden su olmayı istemiyordu ki? Tüm canlıların ona ihtiyacı varken, birçok canlıya hayat verirken.” (s.15-17)...sözleriyle sunulmuştur. İfadelerinde, Doğa yolculuğu ve su döngüsü, biyoçeşitlilik ve ekosistem gibi sürdürülebilirlik ve farkındalık temalarını içeren metinlerde, doğa sevgisine ve suyun önemine dikkat çekilmektedir.

7.Erişilebilir ve Temiz Enerji: Herkes için karşılanabilir, güvenilir, sürdürülebilir ve modern enerjiye erişimi sağlamak.

Erişilebilir ve Temiz Enerji amacına yönelik içeriklere sadece 8 kitapta karşılaşılmıştır. Araştırmamızda az yer alan amaçlardan birisidir. 64 öykünün 56’sında bu amaca rastlanılmamıştır. *Renk Cüceleri* (17) ve *Ayşe’nin Bulut Projesi*(13) öykülerinde diğerlerine göre daha yoğun bulunmaktadır. Kalan iletiler 6 kitaba yayılmıştır. *Elmalı Turta Deyip Geçme*, *Muhteşem Çevreciler* ve *Yalnız Kalan Elma Ağacı* kitaplarındaki örnek ifadeler şöyledir: “Elmalar güneş ışığına ihtiyaç duyar dedi babası.” “Bekle ve gör. Şimdi güneş ışığı daha rahat geçsin diye babasıyla birlikte dalları budadıkları yerlerde elmaların kızardığını görebiliyordu.” (s.6-9). İfadesinde, modern enerjiye evrensel erişime; “Ulaşım için özel araçlar yerine toplu taşıma, hatta bisiklet kullanmak çevre için daha iyiydi.” (s.13). Doğa için fosil yakıt kullanımını azaltma, enerji tasarrufu gibi konulara dikkat çekilmektedir. “Besin üretmek için gerekli enerjiyi güneşten yapraklarımızla alıyoruz. Yapraklarımızın yeşil görünmesini sağlayan madde, güneş ışığındaki enerjiyi yakalıyor.” (s.7.) Ağaçların enerji kaynağı olarak güneşi kullanmaları üzerinden doğadan ilham alınarak yenilenebilir enerjiyi kullanma bilinci kazandırılmaya yönelik içerikler olduğu tespit edilmiştir.

8.İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme: İstikrarlı, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, tam ve üretken istihdamı ve herkes için insana yakışır işleri desteklemek.

Araştırmamızda az yer alan amaçlardan birisi de İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme (f=90) olduğu tespit edilmiştir. Tabloda da görüldüğü gibi incelediğimiz 64 öykünün 45’inde bu amaca rastlanılmamıştır. Bu amaç *Renk Cüceleri* (31) ve *Veli Nereye Gitti* (12) öykülerinde diğerlerine göre daha yoğun bulunmaktadır. Örneğin *Sihirli Senfoni* ve *Uyurgezer Fil* öykülerinde insana yakışır iş ve büyüme amacı; “Yerel halk ziyaretçileri memnun etmek için köyün doğal güzelliklerine zarar vermeye, daha fazla dükkân ve alışveriş yerleri açmaya başladı. Buralarda biblolar, süs eşyaları ve hediyelikler satıyorlardı.” (3). “Günlerden bir gün, içinde zürafa, aslanlar, kuşlar ve bir de filin olduğu ‘fakir bir sirk’ şehre geldi.” (s.7). “Doktor Mambo’yu saatlerce inceledi...” “Ertesi sabah, Mambo ve sirk başka bir şehre doğru yol alırken....” (s.18-26). İfadelerinde, şehre gelen sirk düşük gelirli ve geçici bir ekonomik

faaliyet olarak sunulurken; karakterin doktora gitmesi mesleki uzmanlık ve emeğin değerini vurgulamakta, hayvanların çalıştırılmasının insana ve yaşama uygun koşullarının önemi üzerinde durulmaktadır.

9.Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı: Dayanıklı altyapılar tesis etmek, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemek amacının (f=116) defa geçtiği görülmektedir. İncelediğimiz 64 öykünün 45'inde yer almayan bu amaç *Renk Cüceleri* (27) ve *Acayip Bi İcat* (21) öykülerinde diğerlerine göre daha yoğun bulunmaktadır.

Örneğin, *Acayip Bi İcat* öyküsünde “Yeni bir icada başlamak için harika bir gün. “Planla, çiz,hazırla, icat et!”(s.2-6). İfadelerinde, doğrudan yenilikçilik ve icat etme amacı ön plana çıkarılmıştır. Devamında ise, hem planlama hem de icat süreçlerine atıfta bulunularak, yenilikçilik amacının kazandırılmasına yönelik ifadeler yer verilmiştir. *Bal Köpüğü ile Tatlı Bir Macera* öyküsünde “Sinemanın kapısından içeri girmeye hazırlanıyorlardı ki, yanlarına sevimli bir robot geldi.”(s.17).Hikâyeye robotun eklenmesi teknolojik gelişmelerin günlük yaşamdaki yerini göstermesi açısından güzel bir örnektir.

10.Eşitsizliklerin Azaltılması amacının görülme sıklığı (f=489) olduğu tespit edilmiştir. Tabloda da görüldüğü gibi incelediğimiz 64 öykünün 21'inde eşitsizlerin azaltılması yer almamaktadır. Bu amaç *Can Leo Okulda* (58) ve *Duyamamak Böyle Bir Şey*(56) öykülerinde diğerlerine göre daha yoğun bulunmaktadır. *Duyamamak Böyle Bir Şey*, *Yapabilirim* ve *Renkli Yumurtalar* öykülerinde,“Duyamamak yaşıtlarımın yaptığı şeyleri yapamayacağım ya eğlenemeyeceğim anlamına gelmiyor. İşitme cihazım sesleri duymamada bana yardımcı oluyor.”(4-9). “Tekerlekli sandalyede olmam artık önemli değil. Başka çocukların yapabildiği şeylerin hemen hepsini yapabileceğimi biliyorum. Bu da bana mutluluk veriyor. Okuldaki basketbol takımına bile girdim.”(28-29). “Çünkü farklı bir isme ve inanca sahip. Oysa ben onu çok seviyorum.”(s.5). şeklinde sunulmuştur.

11.Sürdürülebilir Şehir ve Topluluklar amacının öykülerde (f=438) olarak bulunmuştur. 64 öykünün 16'sında yer almamaktadır. Örneğin *Arkadaşım Nina* “Parka adım atar atmaz salıncaklara koşmasın mı?”(s.6).*Bende Disleksi Var “ Bu yıl okulda okumayı ve yazmayı öğreneceğim.” (s.4).**Biri,Diğeri,Öteki,Beriki “ Bir gün ormana çocuklar gelmiş.(s.23).**Can Dostlar “ Kıyı sahilde yaşayan bir ayıydı.Günlerden bir gün sahilde....(s.1-3).*şeklinde ifade edilmiştir. Bu ifadelerde, tüm bireyler için güvenli ve kapsayıcı yeşil alanlar ile kamusal alanlara erişimin sağlanmasının önemi güçlü bir şekilde vurgulanmakta; böylece toplumsal katılımın, çevresel farkındalığın ve sürdürülebilir kent yaşamının desteklenmesi gerektiği mesajı iletilmektedir.

12.“Sorumlu Üretim ve Tüketim” amacının yer alma sıklığı (f=587) tespit edilmiştir. Sorumlu Üretim ve Tüketim 64 öykü kitabının 19'unda yer almamaktadır. *Muhteşem Çevreciler*(50), *Elmalı Turta Deyip Geçme* (47), *Kuşlara Fısıldayan Kız*(36) gibi bazı öykülerde sorumlu üretim ve tüketim amacının daha sık yer aldığı tespit edilmiştir. Örneğin *Muhteşem Çevreciler* ve *Çocuklara Mektuplar* öykülerinde“*Fil Necati'nin akşam olana kadar, ekolojik ayak izini küçültmesi gerekiyordu.”(s.7).*“*Dünyaya zarar vermeden yaşamının çözümlerini bir yazdılar” (s.24).**Farklı Ama Aynı* öyküsünde “*Çoban, yamaçtaki fındık ağacından dallar kesti. Onları eğip büktü, sepet gibi örmeye başladı. Ona ağaç dallarından bir bisiklet yapmıştı.”(s.12-14).*Çobanın fındık ve ağaç dallarını kullanarak keçi için bisiklet yapması, doğal kaynakların yeniden kullanımını ve sürdürülebilir bir anlayışı göstermektedir.

13.“İklim Eylemi” amacının görülme sıklığı (f=583) olarak tespit edilmiştir. 64 öykünün 22'sinde yer almamaktadır. *Ayşe'nin Bulut Projesi*(107),*Çocuklara Mektuplar*(74),öykülerinde bu amacın daha sık geçtiği görülmektedir. Örneğin *Küçük Elma Ağacı* ile *Yürüyen Ağaç* öykülerinde iklim eylemi amacı “Kışın soğuğuna uyum sağlamayı öğrendim.” (s.11) ve “Hava ısınmaya başlayınca çiçekler açar, neşelenirim.”(s.3).şeklinde ifade edilirken *Can Dostlar* öyküsünde,“*Lilo, ‘ Ben göçmen bir kazım, sen kış uykusuna yatan bir ayısın. Ben sıcak yerlere doğru uçmak zorundayım. Sen burada kalıp uyumak zorundasın’, dedi. Bir zaman sonra Kıyı kış uykusuna yattı”(s.13-18).*şeklinde bahsedilmiştir.

14.“Suda Yaşam” amacının görülme sıklığı (f=196) olarak tespit edilmiştir. 64 Öykünün 44'ünde yer almamaktadır. Bu amaç *Kuşlara Fısıldayan Kız*(43) *Kabuğuna Sığmayan Yengeç*(29)*Küçük Kaplumbağa*(26) öykülerinde daha yoğun bulunmaktadır. *Kabuğuna Sığmayan Yengeç*, *Profesör Hamsi* ve *Çevre Dostları ile Küçük Kaplumbağa* Öykülerinde yer alan, örnek ifadeler şu şekildedir: “*Kabuklu yengeç Morty kabuk değiştirmek isteyen diğer yengeçleri aramaya karar verdi. Tüm yengeçler aynı anda kabuklarından çıkarak diğer kabukları denemeye başladı.”(8-10).*İfadelerinde, kabuklu bir yengecin tür içi dayanışmasını ve çevresel koşullara duyarlı kabuk değiştirme ile barınma süreçlerini anlatarak deniz ekosistemlerine yönelik farkındalık sağlamaktadır. “*Denizde eskiden görmeye alışık olmadığı şeyler görmeye başladı”(s.2).*“*İşler bu şekilde devam ederse denizde kimse huzurla yaşayamayacaktı. Atılan çöplere daha sonra ne olduğunu hiç düşünmemişti.”(s.2-9).*“*Tamamen büyüye kadar kaldım mercanların arasında. Sıcacık ve boştu kumsal, tam da planladığım gibiydi. Bir çukur kazdım ve içine yumurtalarımı bıraktım”(13-20).*sözleriyle sunulmuştur.

15.Araştırmamızda üçüncü en sık (1054) geçen “Karasal Yaşamdır”. 64 kitabın 47'sinde bu amaç yer almaktadır. *Yürüyen Ağaç* (70) *Ayşe'nin Bulut Projesi* (57),*Utangaç Ayı Monti* (52) öykülerinde daha sık kullanılmıştır. *Yürüyen Ağaç*, *Üç Kayıp Tohum* ve *Var Olma Hikâyeleri* ve *Tavşanın Yuvası* öykülerinde karasal yaşam amacı ilgili örnek

alıntılar şu şekildedir:“Çam:“ *Kalbimdeki hayali söyleyeyim mi? Ormanda yaşamak. Çünkü orada çeşit çeşit ağaç var.*”(s.11).Karakterin ormanda doğayla uyumlu bir yaşam sürme isteği,“ *Tam o sırada büyük bir gürültüyle ormana yıldırım düştü, sonra yangın çıktı.Ama karınca yuvasında misafir olan tohum güvendedi ve şimdi bu yuvada olduğu için mutluydu.*”(s.16-17). “*Senin evin nerede? diye sordu kızılgerdana. Burada, burada, burada diye öttü kızılgerdan, işte bu kuş yuvası benim evim.Burası bana göre değil dedi tavşan; kuş yuvasından düşerim ben.*” (s.7-8-9). İfadelerinde, tavşanın güvenli yaşam alanı arayışı üzerinden, yaban hayatındaki türlerin hassas yaşam döngüsü ve güvenli habitatların önemine dikkat çekilmektedir.

16.Araştırmamızda işlenen diğer amaçlardan birisi Barış Adalet ve Güçlü Kurumlar amacıdır.(f=665) İncelediğimiz 64 öykünün 10’unda yer almayan bu amaç *Yetiş Kaplan*(92) ve *Ateş Böceği Sözü*(83) masallarında diğerlerine göre daha yoğun bulunmaktadır.

Örneğin, *Ateş Böceği Sözü* öyküsünde “ *Karanlıkları Aydınlatacağıma, yardıma ihtiyacı olanların yanında olup bilgimi ışık yapıp paylaşacağıma, güzel yaz gecelerini süsleyeceğime söz veriyorum. Ateş böceği sözü...*”(s.31). İfadesinde, barışçıl davranış, kapsayıcılık ve hesap verilebilirliği bireysel bir söz ve eylem üzerinden yansıtmaktadır. *Aksi Kuş* öyküsünde “*Hep birlikte uçtular, avcı kuş’u kovdular.*”(s.25). “*Sonra Aksi Kuş başını önüne eğdi. Diğer kuşlara dönüp şöyle dedi: “Kalın burada! Kalın burada!”*”(s.27).kuşların yaşamsal tehdit anında işbirliğiyle avcıyı uzaklaştırıp barışı sağladıkları ve Aksi Kuş’un söyledikleri ve yaptıklarının farkına vararak pişmanlıkla barış çağrısı yaptığı görülmektedir.(s.19).*Balyanaklar İçin Mahremiyet* Öyküsünde, “*Hayır! Bu yanaklar benim, izinsiz dokunamazsınız. Çok tatlı bulsanız bile, bana ait olana yaklaşamazsınız.*”(s.11).denilerek, çocuklara bedensel haklarını ve şiddetten korunma haklarını öğreterek barışçıl ve kapsayıcı toplumların oluşumunu desteklemektedir. *Değnek Adam* öyküsünde, “ *Ben bir kol değilim! Neden kimse fark etmiyor? Ben Değnek Adam’ım, oyuncak değilim. Birileri çok geç olmadan önce onu uyandırabilir mi?* ”(s.15-19). Metin, birey haklarına saygı ve kimliğin tanınması üzerinden, sürdürülebilir, adil ve barışçıl toplumlar oluşturma çağrısı olarak yorumlanmıştır.

17.“Amaçlar için Ortaklıklar”(f=384) olarak tespit edilmiştir. 64 Öykünün 11’inde yer almamaktadır. Bu amaç, *Suzette ve Sürpriz Konuk* öykülerinde (36) ve *Çocuklara Mektuplar*(33)öykülerde diğerlerine göre daha yoğun bulunmaktadır. Örneğin *Suzette* Öyküsünde “ *Ertesi gün bir karınca kolonisi, Suzette’yi sığındığı yerde bulur. Karıncalar, üzgün küçük bir uğurböceği gördüklerinde, birşeylerin ters gittiğini anlarlar.*”(s.9).şeklinde sunulmuştur. Kaybolan Uğurböceği Suzette’yi karınca kolonisinin işbirliği yaparak bulduğu iletilmektedir. *Yetiş Kaplan* öyküsünde, “*Yavru Rakun ve Yavru Fil el ele tutuşup, ‘Yetiş Kaplan’ diye bağırdılar.*”(s.17).“*Dayanışmanın gücü rüzgâra, rüzgâr fırtınaya, fırtına kasırgaya, kasırga hortuma dönüştü.*”(s.26).“ *Kaplan: ‘Beraber orman sakinlerinin yardımına koşarız’*”(s.36). “*O günden sonra Zencefil Ormanı’nda, “Yetiş Kaplan!” diye seslenilince hem kaplan hem de Ayı yardıma koştu.*”(s.36). Öyküde, Zencefil Ormanı’ndaki sorumsuz davranışlarının Kaplan ile işbirliği ve görev paylaşımı yoluyla düzeltilmesi, topluluk içi dayanışmanın önemini vurgulamaktadır.

Tablo 2 incelendiğinde öykü kitaplarının doğa, toplum ve küresel vatandaşlık bilincine katkı sağlayan erken çocukluk dönemindeki bireylerin gelişim düzeyine uygun içeriklerden olduğu veri kümesinde en fazla sürdürülebilirlik “*Ayşe’nin Bulut Projesi*” kitabında yer alırken en az temsil eden “*Balköpüğü ile Tatlı Bir Macera*” kitabı olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2’de 64 adet resimli öykü kitabında yer alan küresel amaçlarla ilgili ifadeler toplamının (f=8994,%100) olduğu görülmektedir. En sık yer alan küresel amaç 4.Amaç “Nitelikli Eğitim” olduğu (f=1848) olarak tespit edilmiş; bunu sırasıyla, 3.Amaç “Sağlık ve Kaliteli Yaşam” (f=1820) ve15.Amaç olan “Karasal yaşam” (f=1054) takip etmektedir. 16.Amaç olan Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar (f =665), 12.Amaç “Sorumlu Üretim ve Tüketim” (f =587) ile 13.Amaç “İklim Eylemi”(f =583) olarak belirlenmiştir. Böylece araştırma, eğitim, sağlık ve adalet gibi insan odaklı sosyal gelişim boyutlarının ön planda olduğunu; karasal yaşam ve iklim eylemi amaçlarının ise çevre koruma ekseninde yoğunlaştığını göstermektedir.

Buna karşılık, 10. Amaç “Eşitsizliklerin Azaltılması” (f = 489), 11. Amaç “Sürdürülebilir Şehir ve Topluluklar” (f = 438), 17. Amaç “Amaçlar için Ortaklıklar” (f = 384), 6. Amaç “Temiz Su ve Sanitasyon” (f = 239), 14. Amaç “Sudaki Yaşam” (f = 196) ve 5. Amaç “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” (f =125) gibi amaçların metinlerde daha az yer aldığı tespit edilmiş ise de öykü kitaplarında toplumsal eşitlik, katılım ve ortaklık boyutları güçlü bir şekilde vurgulanmakta; su ve deniz ekosistemlerinin korunmasına yönelik farkındalık içerilmekle birlikte sınırlı düzeyde kalmakta ve toplumsal cinsiyet eşitliği de az temsil edilmektedir.

2. Amaç “Açlığa Son” (f = 275), 9. Amaç “Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı” (f =116), 8. Amaç “İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme” (f =90) ve 7. Amaç “Erişilebilir ve Temiz Enerji” (f =46) gibi ekonomik sürdürülebilirlik boyutuna yönelik amaçların öykü kitaplarında daha az işlendiği; en az yer bulan küresel amacın ise 1. Amaç “Yoksulluğa Son” (f =17) olduğu tespit edilmiştir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Erken Çocukluk Eğitiminde kullanılan resimli öykü kitaplarının Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (United Nations Development Programme - UNDP) tarafından belirlenen 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının ne sıklıkla yer aldığının incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen çalışmanın bulguları incelendiğinde; 64 adet resimli öykü kitabının tamamında sürdürülebilirliğin küresel amaçlarına değinildiği tespit edilmiştir.

“Yoksulluğa Son” küresel amacı, resimli öykü kitaplarında en az yer bulan amaç olarak tespit edilmiştir. Öykülerde, bu amaç; yoksulluğun temel göstergelerinden biri olan gıdaya erişimde güçlük, su kıtlığı, yaşam alanlarının kaybı ve göç gibi temalar üzerinden işlenmekte; karakterler üzerinden paylaşma, dayanışma, yardımlaşma ve umut dolu duygular yoluyla, yaş ve gelişim düzeylerine uygun şekilde aktarıldığı görülmüştür. Erken çocukluk döneminde çocuklar, deneyimlerine, gözlemlerine ve duyduklarına dayanarak yoksullukla ilgili birçok kavramı algılayabilir ve içselleştirebilir (Ryan & Grieshaber, 2004). Ekonomik eşitsizlikler, para, yoksulluk ve zenginlik gibi kavramlar da çocukların günlük yaşam deneyimleri çerçevesinde öğrenebilecekleri unsurlar arasında yer alır (Ramsey, 1991). Yoksulluk kavramının bireylere erken yaşlarda aktarılması, ileriki yaşantıları için kültürel algılarının oluşmasını desteklemenin yanı sıra, toplumsal dayanışmanın küçük yaşta temellerinin atılmasını da kolaylaştırır.

“Açlığa Son” amacı, öykü kitaplarında; güvenilir ve besleyici gıdalara erişimin önemi, gıda kaynaklarının sürdürülebilir bir yaşam için adil dağılımı, hayvansal üretimin gıda üretimi ve geçim kaynaklarına etkisi, yetersiz beslenmenin önlenerek iyi beslenmeye dikkat çekilmesi, toprak sağlığının korunması, küçük çiftçilerin üretimlerinin desteklenmesi, sürdürülebilir gıda üretimi ve dayanıklı tarım uygulamaları ile gıda üretiminde genetik çeşitliliğin sürdürülmesine yönelik içerikler aracılığıyla ele alınmaktadır.

“Sağlık ve Kaliteli Yaşam” amacı, öykü kitaplarında; gıda güvenliği ve iyi beslenmenin bedensel sağlık üzerindeki önemi, spor yoluyla fiziksel aktivitelerin beden ve ruh sağlığını iyileştirici etkisi, doğa sevgisinin ruh ve beden sağlığı üzerindeki iyileştirici etkisi, farklı türdeki canlılar arasındaki duygusal bağın ruhsal ve zihinsel sağlığa katkısı, hayal kurmanın ruhsal ve sosyal yönden iyi oluşa etkisi, çocuklarda beden farkındalığı ile duygusal sağlık arasındaki ilişki ve bireyin yaşamında psikolojik sağlamlık ve dayanıklılığının zihinsel sağlık ve kaliteli yaşamı güvence altına alacağına yönelik iletiler aracılığıyla işlenmiştir.

Dünya Sağlık Örgütü’ne göre sağlık, yalnızca hastalık veya sakatlığın olmaması değil, fiziksel, ruhsal ve sosyal olarak tam bir iyilik halidir (WHO, 2006). Bu bağlamda bireylerin sürdürülebilir bir yaşam için sağlığı koruma, sürdürme ve geliştirme yönünde bilinçlendirilmesi, içinde bulundukları toplumun sağlık düzeyini doğrudan etkilemektedir. Erken yıllarda kazanılan deneyimler, öğrenilen bilgiler, edinilen beceriler ve davranış haline getirilen alışkanlıklar, bireyin yaşamını şekillendirmede belirleyici rol oynamaktadır (Berk, 2012; Tuğrul, 2002). Szeremy (2018) ise yaptığı çalışmada, sağlık konularını işleyen çocuk kitaplarının son yıllarda arttığını saptamıştır. Araştırmamızda da öykü kitaplarında bu amacın en çok yer alan ikinci küresel amaç olduğu tespit edilmiştir.

“Nitelikli Eğitim” amacı, bu çalışmada en fazla temsil edilen küresel amaç olarak tespit edilmiştir. İletiler, ücretsiz ilköğretim ve nitelikli okul öncesi eğitime eşit erişim, eğitimde ayrımcılığın sona erdirilmesi, sürdürülebilir kalkınma ve dünya vatandaşlığı eğitimi, kapsayıcı ve güvenli okulların inşası ile nitelikli öğretmen arzının artırılması gibi unsurlar aracılığıyla, kapsayıcı, eşitlikçi ve gelişim odaklı öğrenme ortamlarının desteklenmesine katkı sağlamaktadır. Ancak diğer SKA’ların öykü kitaplarında daha sınırlı işlenmesi, eğitim yoluyla çok boyutlu sürdürülebilirlik farkındalığı oluşturmak için içerik çeşitliliğinin artırılarak daha dengeli bir dağılımın sağlanması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

“Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” amacı, bu çalışmada öykü kitaplarında sınırlı biçimde yer almakta olup; kadınlar ve kız çocuklarına yönelik her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılması, kadınların siyasi, ekonomik ve kamusal yaşamda tüm karar alma süreçlerine tam ve etkili katılımının sağlanması, liderlik için eşit fırsatlar sunulması ve kadınların güçlenmesinin teknoloji yoluyla desteklenmesine yönelik içeriklerle sınırlı olduğu tespit edilmiştir.

“Temiz Su ve Sanitasyon” amacı, güvenli ve erişilebilir içme suyu, su yönetimi ve güvenli yeniden kullanımı ile su ekosistemlerinin korunması ve iyileştirilmesi içerikleriyle öykü kitaplarında yer alırken; “Erişilebilir ve Temiz Enerji” amacı, modern enerjiye evrensel erişim, enerji tasarrufu, doğa için fosil yakıt kullanımının azaltılması ve doğadan ilham alınarak yenilenebilir enerji kullanımı bilincinin kazandırılmasına yönelik içeriklerle temsil edilmiştir. Her iki amacın da öykü kitaplarında sınırlı düzeyde yer aldığı tespit edilmiştir.

“İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme” amacı, iş yaratma, ekonomik üretkenliği artırmak için çeşitlendirme, tam istihdam ve eşit ücret, insana yakışır iş sağlama, işçi haklarını koruma ve güvenli çalışma ortamları oluşturma içerikleriyle öykü kitaplarında yer alırken; “Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı” amacı, yenilikçilik ve icat, teknolojik gelişmelerin çeşitliliği ile bilgi ve iletişim teknolojilerine evrensel erişim konularına yönelik iletilerle sınırlı düzeyde işlenmiştir.

“Eşitsizliklerin Azaltılması” amacı, fırsat eşitliğinin sağlanması ve ayrımcılığın sona erdirilmesi içerikleriyle öykü kitaplarında yer alırken; “Sürdürülebilir Şehir ve Topluluklar” amacı, güvenli ve erişilebilir konutlar, kapsayıcı ve sürdürülebilir kentleşme, doğal afetlerin etkilerinin azaltılması, şehirlerin çevresel etkilerinin minimize edilmesi ve özellikle güvenli ve kapsayıcı yeşil alanlar ile kamusal alanlara erişimin önemi gibi konularla ele alınmıştır.

“Sorumlu Üretim ve Tüketim” amacı, gıda atıkları, kimyasal atıklar ve atık üretiminin azaltılması ile doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimi ve kullanımı ve evrensel sürdürülebilir yaşam biçimi anlayışının teşvik edilmesine yönelik içeriklerle öykü kitaplarında aktarılmaktadır. “İklim Eylemi” amacıyla ise iklim değişikliğinin temel nedenleri, küresel ısınmanın etkileri ve sonuçları, ekosistem üzerindeki etkileri, iklim bilincinin yayılması, doğa ile birlikte iklim farkındalığı oluşturma, bilinçlenme ve çözüm arayışı konuları vurgulanmakta; özellikle iklim değişikliğiyle mücadele için bilgi ve kapasitenin geliştirilmesi ile iklimle ilgili afetlere karşı dayanıklılık ve uyum kapasitesinin güçlendirilmesine yönelik içeriklerin yer aldığı tespit edilmiştir.

“Sudaki Yaşam” amacı, deniz kirliliğinin azaltılması, deniz ve su ekosistemlerinin korunması ve iyileştirilmesi, okyanus asitleşmesinin azaltılması, küçük ölçekli balıkçıların desteklenmesi ile aşırı avlanmanın önlenmesi ve sürdürülebilir balıkçılık uygulamalarına yönelik içeriklerle ele alınmıştır.

“Karasal Yaşam” amacı, bu araştırmada üçüncü en sık yer alan amaç olarak tespit edilmiştir. Bu amaca ilişkin iletilerin, karasal ekosistemlerin korunması, sürdürülebilir orman yönetimi ile biyoçeşitliliğin ve doğal habitatların korunması temaları üzerinden yoğun biçimde işlendiği görülmektedir.

“Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar” amacı, öykü kitaplarında olumlu iletişim, saygı, duygudaşlık, adil davranma ve çatışmaların barışçıl yollarla çözülmesi temaları üzerinden aktarılmaktadır. Bununla birlikte, okul öncesi yayınlarda çocukların toplumsal adalet mekanizmalarını, kurumsal yapıların işleyişini ve barış kültürü ile hak temelli yaklaşımı güçlendiren içeriklerin artırılmasının, erken dönemde adil, kapsayıcı ve barışçıl toplumlara ilişkin temel farkındalık geliştirmelerine önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

“Amaçlar için Ortaklıklar” amacı, incelenen öykü kitaplarında karakterler arası iş birliği, dayanışma ve ortak çözümler geliştirme vurgusu üzerinden işlendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma bulgularına göre, öykü kitaplarının erken çocukluk dönemindeki bireylerin yaş ve gelişim özelliklerine uygun biçimde; doğa, toplum ve küresel vatandaşlık bilincine katkı sağlayan içerikler sunduğu görülmüştür. İncelenen kitaplar arasında sürdürülebilirlik temasını en fazla yansıtan eser “Ayşe’nin Bulut Projesi”, bu temayı en az temsil eden kitabın ise “Balköpüğü ile Tatlı Bir Macera” olduğu belirlenmiştir.

Öykü kitaplarında en çok yer verilen küresel amaç “Nitelikli Eğitim” olup bunu sırasıyla “Sağlık ve Kaliteli Yaşam” ile “Karasal Yaşam” amaçları izlemektedir. Bu amaçları, “Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar”, “Sorumlu Üretim ve Tüketim” ve “İklim Eylemi” hedefleri takip etmektedir. Bu doğrultuda, araştırmada incelenen öykü kitaplarının daha çok eğitim, sağlık ve adalet gibi insan odaklı sosyal gelişim boyutlarına vurgu yaptığı; çevresel sürdürülebilirlik kapsamında ise özellikle karasal yaşam ve iklim eylemi temalarında yoğunlaştığı saptanmıştır.

Buna karşılık, “Eşitsizliklerin Azaltılması”, “Sürdürülebilir Şehir ve Topluluklar”, “Amaçlar İçin Ortaklıklar”, “Temiz Su ve Sanitasyon”, “Sudaki Yaşam” ve “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” amaçlarının sürdürülebilir kalkınma farkındalığı açısından önemli içerikler barındırmakla birlikte, incelenen kitaplarda daha sınırlı düzeyde temsil edildiği görülmüştür.

Ekonomik sürdürülebilirlikle ilişkili olan “Açlığa Son”, “Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı”, “İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme” ile “Erişilebilir ve Temiz Enerji” amaçlarının ise görece daha az ele alındığı; en az yer verilen küresel amacın ise “Yoksulluğa Son” olduğu tespit edilmiştir.

Açlığa son, Sanayi, Yenilikçilik ve Alt Yapı, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme ile Erişilebilir ve Temiz Enerji gibi ekonomik sürdürülebilirlik boyutuna yönelik amaçların daha az işlendiği, en az yer bulan küresel amacın ise Yoksulluğa Son olduğu görülmüştür. Literatür incelendiğinde, araştırmamızın sonucuna benzer araştırma sonuçlarına rastlanmaktadır. Güngör, Z. (2023). tarafından Okul öncesi dönemdeki çocuklar için hazırlanmış resimli çocuk kitaplarının sürdürülebilir kalkınma amaçları açısından incelediği tez sonucunda; en çok “karasal yaşam” ve “sürdürülebilir şehirler ve topluluklar” amacına yer verildiğini ortaya koymuştur. Yine Erdoğan, F.D.(2023). tarafından Sürdürülebilirliğin küresel amaçlarına yer veren resimli öykü kitaplarında en çok “Karasal Yaşam” ile “Sağlık ve Kaliteli Yaşam” amacı tespit edilmiştir.

Araştırma bulguları, erken çocukluk döneminde sürdürülebilir bir dünya görüşü kazandırmak için ebeveynlerin ve öğretmenlerin nitelikli, sürdürülebilirlik temalı resimli kitapları bilinçli biçimde tercih etmeleri ve bu kitapların ev ile okul ortamlarında erişilebilir kılınmasının önemli olduğunu göstermiştir. Ev içi etkileşimlerde ebeveynlerin kitap okuma süreçlerini, sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ilişkin sohbetlerle ve çocukların günlük yaşamlarında üstlenebilecekleri küçük sorumluluklarla desteklemesi, farkındalık oluşumunu güçlendirebilir. Eğitim alanında ise öğretmenlere yönelik SKA temelli seminerlerin düzenlenmesi; Millî Eğitim Bakanlığı tarafından okul öncesi düzeye

özgü modüller, hikâye kitapları, öğretmen kılavuzları ve görsel materyallerin geliştirilmesi gerekmektedir. Öğretmenlerin öykü kitaplarını yalnızca okuma etkinlikleriyle sınırlı tutmayıp drama, tartışma, sanat çalışmaları ve doğa temelli gözlemlerle bütünleştirmeleri, özellikle kitaplarda az temsil edilen amaçların sınıf içi diyaloglarla, günlük rutinlerle ve katılımcı öğrenme deneyimleriyle pekiştirilmesi açısından değer taşımaktadır. Ayrıca çocuk edebiyatı alanındaki yazar ve editörlerin az yer verilen küresel amaçları daha güçlü görsel kurgularla ve bütüncül bir yaklaşımla işlemeleri; yayıncıların ise çevresel ve toplumsal duyarlılıkların yanı sıra ekonomik ve teknolojik sürdürülebilirlik boyutlarının dengeli temsili için gözetmeleri önerilmektedir. Son olarak, kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının iş birliğiyle geliştirilebilecek “Sürdürülebilir Yaşam için Adım Adım” başlıklı kapsamlı bir AB projesi, çocuklara sürdürülebilir yaşam değerlerinin kazandırılması ve toplumsal farkındalığın artırılması açısından önemli katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Barrett, H., Scott, C., & Jones, A. (2022). *Sustainability themes in early childhood literature: A content analysis of picturebooks*. *Early Childhood Education Journal*, 50(3), 345–360.
- Berk, L. (2012). *Child development*. USA: PearsonEducationInc.
- Birleşmiş Milletler(2015).*Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları:2030 Gündemi*
- Davis, J. (2015). *Young children and the environment: Early education for sustainability* (2nd ed.). Cambridge University Press.
- Davis, J. Gibson, M. Pratt, R. Eglington, A.,&Rowntree, N. (2005). Creating a culture of sustainability: Fromprojecttointegratededucationforsustainability at Campus Kindergarten. In W.L. Filho, (Ed.), *The International Handbook of SustainabilityResearch*(pp.563-594). UNESCO.
- Erdoğan, F.D. 3-6 Yaş Dönem Çocuklarına Yönelik Resimli Öykü Kitaplarının Sürdürülebilirliğin Küresel Amaçları Bakımından İncelenmesi
- Eker, C. & Kılav, D. (2022). “Esit Masallar Serisi” Adlı Resimli Çocuk Kitaplarının Değerİletimi Açısından İncelenmesi. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*,8(55), 45-53., Doi: 10.31576/smr
- Eker, C., & Eroğlu, B. E. (2024). Okul öncesi öğrencileri için hazırlanan yeni nesil hikâye kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. *Social Mentality and Researcher Thinkers Journal (Smart Journal)*, 10(1), 111-122.<https://doi.org/10.5281/zenod>
- Elliott, S., & McCrea, N. (2016). *Sustainability and early childhood education*. Routledge.
- Ertek, E., B. & Eker, C. (2025). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Bilişsel Esneklik Düzeylerinde Farklı Değişkenlerin Rolü: The Role of Different Variables in Preschool Teachers'cognitive Flexibility Levels. *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Researches*, 11(52), 67-78.
- Gülay O. H. & Durkan, N. (2014). Toprakla Buluşan Çocuklar: Küçük Çocuklar İçin Toprak Eğitimi Projesinin Etkiliİği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7 (31): 1307-9581.
- Gülay Ogelman, H.,& Güngör, H. (2015). Türkiye'deki okul öncesi dönem çevre eğitimi çalışmalarının incelenmesi: 2000-2014 yılları arasındaki tezlerin ve makalelerin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(32), 180-194.
- Güngör, Z. (2023). Okul öncesi dönemdeki çocuklar için hazırlanmış resimli çocuk kitaplarının sürdürülebilir kalkınma amaçları açısından incelenmesi.
- Gülbüz, S. & Faruk, Ş. (2017). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Felsefe Yöntem Analiz. Ankara: Seçki Yayıncılık.
- Hachem, H. (2020). Integrating sustainable development goals into children's picture books: A thematic review. *Journal of Children's Literature Studies*, 17(2), 45–62.
- Inoue, M., O’Gorman, L., & Davis, J. (2021). Representations of sustainability in early childhood picturebooks: An international review. *International Journal of Early Childhood*, 53(1), 21–39.
- Isbell, R., Sobol, J., Lindauer, L., & Lowrance, A. (2004). The effects of storytelling and story reading on the oral language complexity and story comprehension of young children. *Early Childhood Education Journal*, 32(3), 157–163.
- MEB (2013). Okul Öncesi Eğitim Programı, Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB, (2024). Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı.

- Pramling, N., & I. Samuelsson, P. (2011). *Educational Encounters: Nordic Studies in Early Childhood Didactics*. Springer.
- Ramsey, P. (1991). Young children's awareness and understanding of social class difference. *Journal of Genetic Psychology*, 152(1), 71–82. <https://doi.org/10.1080/00221325.1991.9914679>
- Ryan, S., & Grieshaber, S. (2004). It's more than just child development: Critical theories, research, and teaching young children. *Young Children*, 59(6), 44–52.
- Samuelsson, I. P. (2011). Why we should begin early with it: the role of early childhood education. *International Journal of Early Childhood*, 43(2), 103–118. <https://doi.org/10.1007/s13158-011-0034-x>
- Siraj-Blatchford, J., Smith, K. C., & Samuelsson, I. P. (2010). *Education for sustainable development in the early years*. OMEP, World Organization for Early Childhood Education. https://omeworld.org/wp-content/uploads/2021/02/Education_for_Sustainable_Early_Years.pdf Erişim Tarihi: 29.10.2025
- Szeremey, Y. (2018). Sağlık temasını içeren Türkçe ve yabancı dillerdeki çocuk kitaplarının incelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Hacettepe Üniversitesi.
- The United Nations Conference on Environment and Development (UNCED). (1992). 'Agenda 21, Report of the United Nations Conference on Environment and Development (Rio de Janeiro, 3–14 June 1992). <https://www.un.org/en/conferences/environment/rio1992> Erişim tarihi: 17.07.2025
- Tuğrul, B. (2002). Erken çocukluk döneminde öğrenmeyi ve öğretimi kolaylaştıran özellikler. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22, 142–147.
- UNDP Türkiye (2024). *Türkiye'de Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Raporu*. Ankara: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı.
- UNDP. (2015). *Sustainable Development Goals*. United Nations Development Programme.
- UNESCO. (2017). *Education for Sustainable Development Goals: Learning objectives*. UNESCO Publishing.
- World Health Organization. (2006). *Constitution of the World Health Organization*. WHO.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.